

Er is geen gemeente meer te vinden met echt frisse lucht

Vervuiling • Voor relatief schone lucht kun je nog naar Vlieland. Maar in feite bevat de lucht in alle gemeenten te veel fijnstof, laat een kaart van TNO zien.

HANS NAUTA

Jaarlijks overlijden negenduizend mensen in Nederland aan de gevolgen van fijnstof, en als je de nieuwe interactieve fijnstofkaart van TNO bekijkt, begrijp je ergens wel hoe dat mogelijk is. Er is namelijk geen gemeente in Nederland waar de hoeveelheid fijnstof in de lucht aan de advieswaarden voldoet van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO).

Voor relatief frisse lucht kun je nog naar Vlieland. Daar is het aantal overschrijdingen het laagst, namelijk 39 dagen per jaar. Limburg, Noord-Brabant en Zeeland scoren het slechtst. Sommige Nederlandse gemeenten overschrijden de aanbevolen waarden meer dan negentig dagen per jaar. Slechts vier dagen per jaar is acceptabel, volgens de WHO.

Met fijnstof worden alle microscopisch kleine stofdeeltjes in de lucht bedoeld. Ze bestaan bijvoorbeeld uit zwaveloxide, stikstofoxiden, ammoniak of roet. Volgens de WHO is maximaal 15 microgram per vierkante meter lucht verantwoord voor de gezondheid. De Gezondheidsraad stelde in 2018 dat blootstelling aan fijnstof verantwoordelijk is voor zo'n 4 procent van de ziektelast in Nederland.

Langdurige blootstelling aan slechte lucht veroorzaakt op termijn long- en hartaandoeningen. "Maar de pieken, die lang niet altijd in jaargemiddelden naar voren komen, kunnen voor gevoelige groepen leiden tot allerlei gezondheidsklachten, mogelijke ziekenhuisopnames en in het ergste geval zelfs hartfalen waaraan mensen overlijden", zegt Bas Henzing, expert luchtkwaliteit en klimaat bij wetenschapsorganisatie TNO.

Hevige onweersbuien

"Zo'n piek kan een wolk zijn die in vijf minuten overwaait. Maar hij kan ook enkele dagen duren. Zo is er tijdens de hete dagen van september een fijnstofpiek gemeten in Nederland. Dat komt mede doordat de lucht na de zomer rustiger is, er zijn bijvoorbeeld geen hevige onweersbuien. Hierdoor stijgt het fijnstof niet zo snel naar de hogere atmosfeer en hebben we er langer last van."

Dat grofweg de noordelijke helft van het land beter af is dan de zuidelijke helft, heeft met de wind te maken. "Vanuit het noordwesten komt schone lucht, die verderop in het land vliezer wordt door de emissie", zegt Henzing.

In 2020 hebben allerlei overheden het Schone Lucht Akkoord getekend. Een van de doelstellingen is om door schonere lucht 50 procent gezondheidswinst te boeken in 2030 ten opzichte van 2016.

De Nederlandse lucht wordt al tientallen jaren steeds iets schoner, zegt Henzing. "Maar de WHO heeft de normen in de loop der tijd aangescherpt, waardoor het moeilijker is geworden om eraan te voldoen." Het is dus de vraag of de Nederlandse kaart in 2030 heel veel groener kleurt.

Als Nederland de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie voor schone lucht wil halen, dan zou particuliere houtstook volgens het RIVM en volgens het Planbureau voor de Leefomgeving moeten worden 'uitgefaseerd'.

"Het is een feit dat houtkachels verhoudingsgewijs voor veel uitstoot van fijnstof zorgen en leiden tot overlast en gezondheidsklachten van omwonenden", zei demissionair staatssecretaris Vivianne Heijnen van infrastructuur en waterstaat hierover. "Maar een houtkachel is voor veel mensen ook een bron van gezelligheid en voor sommigen ook een belangrijke warmtebron op koude dagen." Ze noemt het een uitdaging om zulke belangen met elkaar in balans te brengen.

Voor de nieuwe fijnstofkaart gebruikt TNO scores op gemeenteniveau. Daarmee worden de verschillen op straat- of wijkniveau uitgevlakt. Op een balkon naast een snelweg is de overlast groter dan enkele straten verderop.

In zo'n situatie is een belangrijke bron van het fijnstof wel duidelijk. Maar veel fijnstof komt aanwaaien. Denk aan Saharazand of aan industrie-uitstoot uit een andere provincie. In het Utrechtse dorp Cabauw belandt bijvoorbeeld fijnstof uit de Rotterdamse haven en uit zuidelijke landbouwgebieden, blijkt uit metingen. "Die gevarieerde herkomst betekent niet dat een gemeente niks kan doen", zegt Henzing, "en gelukkig denken

gemeente [gD] Doetinchem
Vervanging
- 9 OKT 2023
Analoog door ☐ Origineel bewaard ☐
Zaaknummer:
Berichtnummer:

Foodtruck

Als mogelijke maatregelen noemt TNO het verplaatsen van industrie of een verkeersluwe binnenstad. Amsterdam is bijvoorbeeld bezig om een maximumsnelheid van 30 kilometer per uur in te voeren, en vanaf 2025 moeten alle rondvaartboten uitstootvrij zijn.

Henzing oppert nog afzuiginstallaties voor de horeca. "Traditioneel kijken we naar vervuiling op woonadressen. Maar niet iedereen zit de hele dag thuis. In het uitgaanscentrum van Eindhoven zie je veel foodtrucks. Er wordt gefrituurd, gebakken, gegrild, en dat zorgt voor emissies in de buitenlucht. Zo zie je dat de bron van de uitstoot ook juist de reden kan zijn waarom mensen samenkomen."

Gezonde lucht is een mensenrecht. Gaat het fijnstof voor nieuwe rechtszaken zorgen, zoals in het stikstofdossier, en Nederland verder op slot gooien? Henzing verwacht van niet. "De Europese limieten voor fijnstof zijn namelijk minder streng dan die van de WHO."

De interactieve kaart van TNO is te vinden op <https://luchtkwaliteit.tno.nl>.